

Generaties huizen samen

Veelbelovende woonprojecten voor jong en oud

Kenniscentrum Wonen-Zorg

Zonnehuis

Leyden Academy
ON VITALITY AND AGEING

Inhoud

6

10

14

18

22

- 4 (N)iets nieuws onder de zon?
- 5 Thema 1: Een heldere visie als voorwaarde voor succes
- 6 **Project 1: Studentenhuisvesting bij Humanitas Deventer**
- 8 Portret 1: Onno Selbach: 'Ik heb meer begrip voor oudere mensen gekregen'
- 9 Thema 2: Samenwerking is onontbeerlijk
- 10 **Project 2: SOLink, op kamers bij een alleenwonende oudere**
- 12 Portret 2: Trajectbegeleider Mitch Neef: 'Beide generaties zitten in een transitiefase'
- 13 Thema 3: Een woning voor diverse doelgroepen
- 14 **Project 3: Wonen in verzorgingshuis De Molenhof**
- 16 Portret 3: Marit Wisse: 'De bewoners waarderen onze inbreng. Dat geeft veel voldoening'
- 17 Thema 4: Een zekere selectie hoort erbij
- 18 **Project 4: Meergeneratieproject Eikpunt**
- 20 Portret 4: Yvonne Harmsen en Marten Gruppen: 'Er ontstaan hier mooie dingen'
- 21 Thema 5: De winst
- 22 **Project 5: Verzorgingshuis Tuindorp Oost mixt jong en oud**
- 24 Portretten 5: Arie Nagel en Corine Brekveld: 'Je komt altijd wel mensen tegen die je gedag zegt'
- 25 Thema 6: Gewoon doen!
- Aanbevelingen en tips**
- 26 Meer informatie en colofon

Bij deze publicatie

De maatschappelijke belangstelling voor intergenerationeel wonen neemt toe. Dat constateren Het Aedes-Actiz Kenniscentrum Wonen-Zorg, Leyden Academy on Vitality and Ageing en Vereniging Het Zonnehuis. Daar zijn wij als betrokken organisaties blij mee. Leyden Academy werkt samen met Vereniging Het Zonnehuis aan onderwijsvernieuwing en verbetering van de beeldvorming over (werken in de) ouderenzorg. Dat gebeurt onder meer door de ontmoeting tussen de generaties te stimuleren. Het Aedes-Actiz Kenniscentrum Wonen-Zorg ziet dat de leden van Aedes en ActiZ, corporaties en zorgorganisaties - samen met gemeenten, welzijnsorganisaties, ouderenorganisaties en burgerinitiatieven - werken aan meer variatie in het aanbod van wonen, zorg en welzijn. Als landelijke organisaties stimuleren en ondersteunen we initiatieven op deze terreinen.

Op veel plekken werken mensen er hard aan dat kwetsbare ouderen en andere mensen met beperkingen en kwetsbaarheden langer zelfstandig kunnen blijven wonen. Ze doen dat onder meer door projecten op te zetten waar jong en oud samenwonen. Nu eens in bestaand vastgoed, dan weer in nieuwbouw, steeds vaker met oog voor de wijk en gebruikmakend van de kracht van bewoners. Zo ontstaan prachtige projecten. De kennis die de organisatoren al doende ontwikkelen en de ervaringen die de bewoners opdoen willen we graag verder brengen.

We belichten in deze publicatie vijf bestaande varianten in intergenerationeel wonen. Alle vijf zijn het voorbeelden van zinvolle ontmoetingen tussen jong en oud. We beschrijven aandachtspunten bij de organisatie van deze projecten, voorwaarden voor succes, en hobbels en knelpunten. Oude en jonge bewoners komen aan het woord. Beide generaties hebben elkaar gezelligheid, praktische steun en levenslessen te bieden, zo blijkt uit hun woorden. Een Goede Buur is beter dan een verre vriend, geldt hier in de praktijk.

Met deze publicatie willen we iedereen die aan de slag wil met intergenerationele woonprojecten of bezig is met het vormgeven van 'inclusieve wijken' op ideeën brengen en laten leren van de lessen die tot nu toe geleerd zijn. Veel inspiratie gewenst!

Aedes-Actiz • Kenniscentrum Wonen-Zorg

Zonnehuis

Leyden Academy

ON VITALITY AND AGEING

Foto: Eikpunt

(N)iets nieuws onder de zon?

Generatiehuizen. Ze hebben altijd bestaan. Vroeger woonden grootouders vaak bij de kinderen. En pasgetrouwde stellen gingen niet zelden bij de ouder van een van hen inwonen totdat ze andere woonruimte vonden. Dit samenwonen van generaties was vaak uit noodzaak geboren. Het had voor- en nadelen. Toen de ‘bejaardenhuizen’ kwamen, was het voor bepaalde ouderen vanzelfsprekend om daar te gaan wonen. Kinderen bleven lang niet altijd meer in de buurt van hun ouders wonen, gezinnen werden langzamerhand kleiner. Ouderen en jongeren woonden steeds vaker apart van elkaar, al zijn er altijd woonvormen gebleven waar ze wel samenwoonden. Er bestaan bijvoorbeeld nog steeds projecten voor centraal wonen. Ook zijn er nog meergeneratiehuishoudens, zij het op beperkte schaal. En sinds een paar jaar is het mixen van doelgroepen in woonprojecten, zoals van jongeren en ouderen, weer helemaal actueel. Bij die trend spelen allerlei maatschappelijke ontwikkelingen een rol.

Overheidsbeleid

De overheid stimuleert al enkele decennia dat ouderen en mensen met lichamelijke en verstandelijke beperkingen langer thuis blijven wonen. Dit beleid gaat gepaard met vermindering van het aantal verzorgingshuizen en aanscherping van de indicatiestelling. Nederland telde begin jaren negentig nog 1350 verzorgingshuizen voor ruim 135.000 plaatsen: 6,8% van alle 65-plussers woonde toen in een verzorgingshuis. Volgens het Zorginstituut Nederland verbleven in 2015 nog zo’n 129.000 mensen in een verpleeg- of verzorgingshuis. Zes van de zeven tachtigplussers woont nu zelfstandig thuis, meldt de site van ActiZ. Verzorgingshuizen komen leeg te staan en gaan over tot sluiting of besluiten tot een ingrijpende transformatie en een sterke verbreding van hun functie en bewonersgroepen.

Steeds meer variatie

De overheid wil bevorderen dat mensen tijdig gaan nadenken over hoe ze willen wonen als ze ouder worden. Tegelijkertijd worden ouderen steeds zelfbewuster,

zelfstandiger en actiever. De meesten vinden het nu vanzelfsprekend om zo lang mogelijk op zichzelf te blijven wonen. Dit hoeft niet per se te zijn in het huis waar ze van oudsher wonen. Ook kwetsbare ouderen en mensen met een verstandelijke, psychische of lichamelijke beperking blijven steeds langer thuis wonen. Dat is in de samenleving al duidelijk merkbaar. Er komen meer signalen en meldingen van overlast, van verwarde mensen op straat en van eenzaamheid onder ouderen. Tegelijkertijd groeit de variatie in het aanbod van wonen, zorg en welzijn en neemt het aantal innovatieve woonprojecten toe. Die tendens hangt ook samen met een toenemende behoefte aan zingeving, los van religieuze tradities.

Behoeft aan diverse woonvormen

De meeste mensen worden in een eigen huis oud. Maar niet allemaal zijn ze even zelfstandig en zelfredzaam. Daarom is er tussen thuis en het verpleeghuis behoefte aan verschillende typen woonvormen, die in meer of mindere mate bescherming, veiligheid en geborgenheid bieden.

Dat was wat verzorgingshuizen boden en waaraan met name kwetsbare burgers behoefte hebben. Er is ook behoefte aan goede voorzieningen in de woonomgeving, waar mensen terecht kunnen voor hun dagelijkse boodschappen, elkaar kunnen ontmoeten en iets voor een ander kunnen betekenen. Een grote uitdaging bij het langer zelfstandig wonen is de beschikbaarheid van zorg. Het aantal alleenstaande huishoudens neemt toe; de bereidheid of mogelijkheid om voor elkaar te zorgen is niet altijd zo groot als gedacht, blijkt uit een recent onderzoek van het NIDI. Familiebanden zijn soms slecht, reisafstanden groot en mensen zijn druk met het werk en het gezinsleven. Ook in dorpen krijgen niet alle kwetsbare ouderen de hulp die zij nodig hebben, meldt het SCP. Daarom is er behoefte aan woonvormen die voorzien in onderlinge zorg en sociale betrokkenheid, zoals hofjes, woongemeenschappen en vormen van beschermd wonen. De vijf projecten die we hierna beschrijven, laten zien hoe dat georganiseerd kan worden.

Een heldere visie als voorwaarde voor succes

Wil je alleen maar leegstand bestrijden? Begin dan niet aan huisvesting van jongeren in je verzorgingshuis. Dat is in het kort de boodschap die veel initiatiefnemers van woningcorporaties en organisaties voor zorg en welzijn in dit boekje willen meegeven. Zij noemen een inhoudelijke visie op het samenwonen van jong en oud als de basis voor het welslagen van hun project.

Contact, wederkerigheid en sociale cohesie tussen de generaties stimuleren, een beter leefklimaat door een levendige sfeer in huis creëren: dat zijn belangrijke drijfveren voor de vernieuwingen die zij zoeken. Naast natuurlijk het bestrijden van leegstand, kamernood en andere malaise. Ook jongerenhuisvester Socius Wonen zet niet alleen in op het vinden van woonruimte in leegstaande panden. De organisatie vraagt van de jongeren die ze huisvest sociale betrokkenheid bij hun woonomgeving. Waar ze wonen worden ze geacht bij te dragen aan een goed woonklimaat. Het mes mag, nee, móet - aan twee kanten snijden, maar een visie op het sociale en welzijnsaspect van het samenwonen, is een *must*.

Drempels tussen ‘binnen’ en ‘buiten’ slechten

Bij deze sociale visie hoort ook aandacht voor de wisselwerking tussen ‘het woonproject’ en de sociale omgeving. Bruggen slaan en lijntjes uitgooien naar de omringende wijk, veel initiatiefnemers benadrukken het belang daarvan, om de wisselwerking tussen ‘binnen’ en ‘buiten’ te bevorderen. ‘Uitgangspunt in onze plannen is ook: iets delen met de wijk,’ zegt bijvoorbeeld trajectbegeleider Mitch Neef van Buurtwerk Rotterdam. ‘Het werkt goed als je iets kunt betekenen voor de omgeving. Bijvoorbeeld door een reparatiewerkplaats in huis te hebben, waardoor mensen uit de wijk je huis binnenkomen. Je moet kijken waar de energie in buurten zit en hoe je daarbij kunt aansluiten. *Zorg dat je project iets van de buurt wordt.*’

Directeur Gea Sijpkens van Humanitas Deventer verwoordt het nog radicaler. *‘Over vijf jaar bestaat het woord intramuraal niet meer* en zijn alle schotten tussen vormen van zorg grotendeels weg,’ zo formuleert zij haar toekomstvisie. ‘Ons verzorgingshuis is dan de plek met een infrastructuur waarvan andere mensen gebruik kunnen maken. Daarom wil ik juist voorzieningen als de receptie en technische dienst overleiden. Die moeten dan wel eigen financiële pijlers krijgen, bijvoorbeeld doordat mensen die in de buurt wonen er gebruik van kunnen maken. Daarom kijk ik nu hoe ik sociale cirkels kan maken rondom ons huis.’

Foto: Humanitas

Studentenhuysvesting bij Humanitas Deventer

‘Er gebeurt hier van alles’

Organisatie
Ontwikkelaars
Eigenaar
Doel
Hoe
Sinds

Humanitas Deventer, verzorgingshuis met 160 eenheden
 Directeur Gea Sijpkens en SPH-student Onno Selbach
 Woonzorg Nederland
 Een dynamische leefomgeving creëren
 Zes studenten op kamers als Goede Buur
 2012

Warm huis

Toen Gea Sijpkens in 2012 aantrad als directeur van Humanitas Deventer trof ze een wat verwaarloosd huis aan na een mislukte fusie. Ze vatte het plan op van Humanitas het aantrekkelijkste verzorgingshuis van Deventer te maken, waar mensen die van zorg afhankelijk zijn graag willen wonen. Haar motto: Humanitas wordt het meest warme en gastvrije huis van Deventer. ‘We willen ons onderscheiden op het gebied van welzijn, door onze flexibiliteit en door kleine wensen dichtbij het dagelijks leven te vervullen. Daarvoor heb ik de vorm van Goede Buur gekozen. Dat geldt in huis, maar ook voor de buurt. Je komt hier nooit voor een gesloten deur. Die open sfeer moet je voelen als je binnenkomt.’

Gebruikersovereenkomst ‘om niet’

Sijpkens wilde een dynamische leefomgeving creëren, onder meer door in Humanitas woonstudenten te huisvesten. Ze ging in overleg met de hogeschool over de huisvesting van studenten in het pand. ‘Ik stelde me voor dat studenten hier een tijdlang konden wonen voor vrije studiepunten, als goede buur en vrijwilliger.’

De besluitvorming duurde haar te lang. Ze hing een berichtje op een prikbord op de hogeschool en kreeg mail van SPH-student Onno Selbach. Samen met hem heeft ze de aanpak uitgedacht. Op internet vonden ze voor de woonstudenten een gebruikersovereenkomst ‘om niet’, nuttig om problemen met huurbescherming te voorkomen. De belangrijkste huisregel: bewoners bezorgen elkaar geen overlast.

Seks, drugs en rock and roll?

Het kostte Sijpkens weinig moeite corporatie Woonzorg Nederland mee te krijgen in haar plannen. ‘Zij beseften ook dat dit verzorgingshuis iets moest doen om te overleven.’ Een grotere hobbel was de cliëntenraad. ‘Die was aanvankelijk mijn grootste tegenstander. Men vond het doodeng, vreesde ‘seks, drugs en rock and roll’! Ik heb voorgesteld het eerst met één student te proberen, beloofd dat ik de studenten zelf zou uitzoeken en afgesproken dat we er na een half jaar mee zouden stoppen als het niet beviel.’

Zes studenten

Inmiddels wonen er zes studenten in het pand. Vijf van hen verzorgen van maandag tot vrijdag de broodmaaltijd voor bewoners die samen willen eten. Sijpkens creëerde een zesde kamer voor een student communicatie met verstand van sociale media. ‘Met elke student die hier wil komen wonen, loop ik eerst door het huis om de reactie te peilen. Dan ga ik ook langs de cliëntenraad.’ Studenten van een zorgopleiding heeft Sijpkens liever niet. ‘Die leren probleemgericht kijken en kijken dus al anders naar de bewoners. Dat geeft rolonduidelijkheid.’

Pyjama party

Voor de bijdrage van de studenten is Sijpkens uitgegaan van een geschatte gemiddelde kamerhuur van 300 euro per maand. ‘Je verdient als student 10 euro per uur, dat is per maand dus 30 uur werken,’ zegt ze. ‘Alleen, hoe bereken je die uren? Telt het mee als een student op weg naar buiten een praatje maakt of samen met bewoners voetbal kijkt?’ Ze heeft ingeschat dat het de studenten 15 uur per maand kost om de broodmaaltijd te verzorgen. ‘Voor de andere 15 uur zijn ze een goede

buur. Ze organiseren van alles, van bingo tot pyjama-party. Alle studenten hebben een bedrijfshulpverleningscursus gevolgd om incidenteel ‘s avonds en ‘s nachts een handje toe te steken. Heel soms helpen ze bij het opvangen van een lastige situatie.’

Meer welbevinden

Onlangs onderzocht een hbo-student de effecten van het samenwonen, bij de medewerkers, de woonstudenten, en de oudere bewoners met en zonder intensieve wooncontacten. Tot Sijpkens verrassing was het welbevinden bij de eerste groep ouderen meetbaar beter dan bij de tweede. Ook de meeste medewerkers waarderen de aanwezigheid van de studenten. ‘De bewoners zeggen dat de studenten de buitenwereld naar binnen halen. Ze vertellen over hun vakanties, vrienden en leven buiten de deur. De studenten zeggen op hun beurt dat ze hier leren relativeren. Ze leren omgaan met de dood en zijn minder druk met sociale media. Die levenslessen nemen ze hun leven lang mee.’ Tevreden: *‘Er gebeurt nu van alles in huis en dat was mijn doel.’*

Onno Selbach, Humanitas Deventer

‘Meer begrip voor oudere mensen’

Foto: Humanitas

In de eetzaal van Humanitas zit Onno Selbach aan de broodmaaltijd met enkele oudere bewoners. Hij kwam in 2012 als eerste student in dit verzorgingshuis wonen.

‘Ik had geen idee hoe dat zou zijn, hier wonen. Ik moest echt wel even nadenken of ik het wel wilde. Toen ik antikraak woonde, had ik een huis, in plaats van één kamer. En hoe zou het wonen zijn tussen allemaal ouderen? Het eerste half jaar was ik hier als enige student. Het was wennen, voor mij en voor de bewoners. Maar ik vond het leuk, maakte praatjes. Met één bewoner had ik een extra goed contact. Het was moeilijk om te zien hoe hard hij achteruit ging toen zijn ziekte terugkwam. Er gaan hier veel mensen dood. Daar wen je wel aan.’

Privacy

‘Van mezelf heb ik veel energie, hier heb ik die in toom leren houden. *Ik ben geduldiger geworden en*

heb meer begrip gekregen voor oudere mensen en voor wat ze niet meer kunnen. Nu ik afgestudeerd ben als sociaal pedagogisch hulpverlener, verhuis ik binnenkort naar mijn eigen huis. Ik ben toe aan die privacy. Dat er steeds wordt aangeklopt zal ik het minste missen. Maar ik kom hier vast nog wel eens. Mijn vrienden wonen hier. En ik ga nog wel eens bij oma Annie op bezoek!’

Oma Annie, bewoonster en lid van de cliëntenraad van Humanitas Deventer:

‘Ik heb veel op met jeugd en kan goed met ze opschieten. We maken geintjes met elkaar, en als ze te laat zijn om de tafel te dekken, spring ik bij.’

Samenwerking is onontbeerlijk

Voor het opzetten van projecten waarbij jong en oud samenwonen is vrijwel altijd samenwerking tussen huisvestings- en welzijnsorganisaties nodig. De eigenaar van het vastgoed is vaak een woningcorporatie, terwijl het beheer van het verzorgingshuis in handen is van een zorgorganisatie. Die laatste kan de plannen dan niet realiseren zonder de eigenaar mee te krijgen. Dat kostte directeur Gea Sijpkens van Humanitas in Deventer weinig moeite. ‘Bij Woonzorg beseften ze ook dat dit verzorgingshuis iets moest doen om te overleven.’ Ook Eikpunt vond in corporatie Talis een welwillende partner die de plannen voor een intergenerationele woonwijk mee hielp realiseren. Voor de financiering werd onder meer een deel van de grond voor koopwoningen gereserveerd.

Versterkende werking

Deze bereidheid tot medewerking is niet altijd zo groot. Bij SOLink is dit juist een struikelblok. De woningcorporaties hebben er geen direct belang bij dat hun oudere huurders dankzij de aanwezigheid van een jonge student op kamers actiever en vrolijker in het leven komen te staan. Waarom zouden ze dan moeite doen om de beren te verjagen die ze op de weg zien? Voor banken geldt een soortgelijk verhaal: *geen ervaren (eigen)belang betekent moeizame medewerking.*

Joost Maas van ouderenhuisvester Habion ziet het juist als de taak van de corporatie om zulke projecten te faciliteren, bijvoorbeeld door de ontmoeting tussen jong en oud te stimuleren. Bij De Molenhof in Zwolle organiseerde Habion discussiebijeenkomsten over de toekomst van het verzorgingshuis, waarop ook studenten van de nabij gelegen hogeschool werden uitgenodigd. Maas onderscheidt maatschappelijk en financieel rendement. ‘Veel baten zijn niet-materieel,’ zegt hij. Financiële baten zijn onder meer te vinden in de verhuur van (gemeenschappelijke) ruimten. Zo kunnen financieel rendement en maatschappelijk rendement elkaar versterken, blijkt uit wat Maas vertelde. *‘Reuring in een gebouw trekt huurders aan.* In een van onze gebouwen verhuren we appartementen aan een school, waardoor oudere bewoners in contact komen met kinderen. Elders komen studenten van het ROC koken in een verzorgingshuis.’

Nog een veelvoorkomende vorm van samenwerking is die met andere organisaties op het terrein van zorg en welzijn. Zo werkt Humanitas Deventer samen met Philadelphia en ontwikkelt Buurtwerk Rotterdam met Pameijer gezamenlijke huisvesting van acht ouderen en vijftien jonge cliënten. Elders wordt samengewerkt met ggz-organisaties en instellingen voor begeleid wonen.

Denk aan de cliëntenraad!

Een samenwerkingspartner die niet over het hoofd mag worden gezien is de cliëntenraad. Waar zo’n raad aanwezig is, worden de leden betrokken bij de plannen voor veranderingen in het verzorgingshuis. Voor Gea Sijpkens was de cliëntenraad aanvankelijk haar grootste tegenstander bij haar plannen studenten binnen te halen. Ze maakte de nodige afspraken om het experiment mogelijk te maken en zo nodig ook te stoppen. *‘Nu is de cliëntenraad mijn grootste fan.’*

SOLink, op kamers bij een alleenwonende oudere **‘Het loopt vaak verrassend soepel’**

Organisatie Waar Doel Vorm Aanpak Sinds

SOLink, Dordrecht
Door heel Nederland (m.u.v. uiterste noorden en zuiden)
Aanpak eenzaamheid alleenwonende ouderen
Student woont op kamer bij alleenwonende oudere
Matchen na intake- en kennismakingsgesprekken
2011

Pressfoto - Freepik.com

Twee vliegen in één klap

Initiatiefnemer Frans van Maanen besloot tot de oprichting van SOLink nadat hij in één krant zowel een bericht over eenzaamheid bij ouderen als over kamertekort bij studenten tegenkwam. Hij zag een kans om twee vliegen in één klap te slaan en zette een organisatie op om te bemiddelen tussen alleenwonende ouderen die een kamer over hebben en studenten die een kamer zoeken: SOLink. De aanpak werkt goed, zegt SOLink-coördinator Brian van der Graaf. ‘Ouderen vinden het vooral een fijn idee dat er iemand in huis is als er iets fout gaat.’ Ze horen over SOLink via free publicity, kranten, de radio, hun huisarts, (klein)kinderen of een folder in de plaatselijke bibliotheek. De jongeren vinden SOLink met name via internet.

Profielen matchen

Een collega van Van der Graaf voert een intakegesprek met de oudere, waarin allerlei zaken aan de orde komen, bijvoorbeeld geloof, rookgedrag, voorkeur voor vakanties en eetgewoontes. Ook de psychische en fysieke gezondheid van de oudere is een aandachtspunt. ‘Aan de hand van dat profiel zoeken we een student met wie we eveneens een intakegesprek voeren. Studenten die geen be-

hoefte hebben aan contact met ouderen zijn bij voorbaat ongeschikt.’

Als twee profielen volgens de SOLink-medewerkers bij elkaar passen, organiseren ze een kennismakingsgesprek bij de oudere thuis, liefst ook met de ouders van de student en eventuele kinderen van de oudere erbij. Zo’n gesprek duurt vaak anderhalf tot twee uur. Wederzijdse verwachtingen komen dan aan de orde, maar de oudere en de student bepalen zelf wat ze met elkaar willen. ‘Hoe langer het gesprek duurt, hoe liever het ons is,’ zegt Van der Graaf. ‘Dan is blijkbaar er genoeg om over te praten.’ Na dit gesprek denken beide partijen er nog enkele dagen over na, net als de SOLink-consultant. Als iedereen het ziet zitten, is er een match.

Regelen

Voordat de student bij de oudere kan intrekken, zijn er juridische zaken te regelen. Bij huur moet de corporatie toestemming geven, bij een huis met hypotheek de bank. Ook de Sociale Verzekeringsbank moet worden geïnformeerd. Gebeurt dat niet op de juiste manier, dan kan dat voor de oudere nare financiële gevolgen hebben.

Vinger aan de pols

Van der Graaf: ‘We houden contact zolang de match loopt. Hoe vaak, dat hangt ook van wat de oudere af. Als we de indruk hebben dat er irritaties zijn, nemen we contact op. Sommige matches gaan intensief met elkaar om: ze eten regelmatig ‘s avonds samen, de student neemt boodschappen mee of werkt in de tuin. Soms zegt een oudere vooraf niet veel contact te willen, maar neemt het contact al gaande toe. De studenten vinden dat ook leuk. Voor mensen die graag met jeugd omgaan en structureel contact in eigen woning willen is dit een fijne oplossing.’

Actiever en zelfstandiger

‘Beide partijen zijn vaak verrast dat het zo soepel loopt. *We horen van studenten regelmatig dat de oudere ondernemender wordt, vaker naar buiten gaat en meer in het huishouden doet.* Bij veel ouderen komt er een zorggevoel boven, waarvoor ze actiever worden. Andersom groeien de jongeren naar meer zelfstandigheid toe. Een student was na drie jaar een stuk zelfstandiger geworden en wilde het laatste jaar van zijn studie op zichzelf gaan wonen. Dat vond de oudere prima; die zag dat de student veranderd was.’

Hobbels

SOLink heeft het druk, maar werkt zonder één betaalde kracht. Dat maakt uitbreiden lastig. Tot aan de match is de bemiddeling gratis. Daarna betalen beide partijen een maandelijkse bijdrage, zolang de student bij de oudere woont. Een mislukte match is een financiële strop, aldus Van der Graaf. ‘Onze investering in tijd en geld verdienen we dan niet terug.’ Samenwerking met welzijnsorganisaties, bijvoorbeeld om ouderen te benaderen, stuit op weerstand bij zorgverleners. Zij zijn bang dat de studenten zorgtaken, zoals een steunkous aantrekken, van hen overnemen, al is dat helemaal de bedoeling niet.

Nog een grotere hobbel is toestemming krijgen van woningcorporaties en banken. ‘Dat kost zó veel tijd! Uiteindelijk lukt het vaak wel, maar je moet erg doorzetten. Medewerkers doen onvoldoende hun best om dit mogelijk te maken. Ze zien allerlei beren op de weg, al nemen wij de verantwoordelijkheid. Gelukkig willen sommige corporaties het wel proberen, maar dan eerst met één match, om te kijken hoe het gaat.’

Trainer en jongerenwerker Mitch Neef

‘Beide generaties zitten in een transitiefase’

Mitch Neef van Life's Spiral consultancy & training werkt samen met Pameijer aan tweegeneratiehuisvesting voor ouderen en jongeren die begeleiding nodig hebben.

Zoals het nu is, komen jongeren en ouderen weinig met elkaar in contact en botsen ze vaak. Maar beide generaties zitten in een transitiefase in hun leven en kunnen daarin voor elkaar van betekenis zijn. Een voorbeeld uit mijn eigen ervaring: in 2009 heb ik een activiteit voor jongeren en oudere migranten georganiseerd: jongeren zetten *beats* onder de favoriete muziek van ouderen. Door die samenwerking zijn vriendschappen ontstaan. Uiteindelijk zijn de jongeren samen met twee ouderen die daar vandaan kwamen, naar Ethiopië op reis gegaan.’

Natuurlijke sturing

‘Jongeren gaan beseffen dat ze ook ooit oud worden

en dat ouderen niet saai zijn. Zij zijn bezig zichzelf te ontdekken en ouderen moeten zichzelf soms deels hervinden. In die processen kunnen beide generaties elkaar versterken en praktische steun geven. *De oudere kan veel bij de jongere bereiken, omdat er geen sprake is van een gedwongen context.*

Een professional met de juiste kwaliteiten kan dit proces stimuleren, zonder iets af te dwingen. Samen met Pameijer heb ik nu vanuit mijn bureau *Life's Spiral consultancy & training* in De Borgstede huisvesting gecreëerd voor acht ouderen en vijftien jongeren, allemaal met een eigen woning. We hebben net de eerste bewoners verwelkomd. De jongeren krijgen woonbegeleiding en daarvoor train ik de coaches.’

Matching

‘Ik wil aan het wooncomplex activiteiten koppelen die iets voor de wijk opleveren, zoals een reparatieshop en een buurtcafé. Het moet geen verplichting zijn dat beide bewonersgroepen dingen voor elkaar doen, een professional kan de wederkerigheid wel stimuleren. We moeten de deelnemers selecteren, eventueel aan de hand van criteria of op ‘gevoel’ en inzicht. De professional matcht en laat dan los. Contacten moeten ontstaan in de gemeenschappelijke ruimten, met stimulans van de professional. Het is wel zaak om een goede balans te vinden tussen ouderen en jongeren. Een struikelblok is dat ouderen voor langere tijd in zo’n project wonen, terwijl jongeren doorstromen.’

Aanstekelijk

‘Ik heb gemerkt dat het aanstekelijk werkt als je in een wijk een brug slaat tussen doelgroepen. Als twee burens steeds ruzie hebben en ze zien wat verderop in de wijk dat ouderen en jongeren goed met elkaar omgaan, dan heeft dat effect. Dan denken ze: zo wil ik het ook.’

Een woning voor diverse doelgroepen

Tienermoeders, starters op de woningmarkt, studenten, jonge mensen die begeleiding nodig hebben vanwege hun verstandelijke beperking of psychische klachten, jeugdige vluchtelingen, mensen die op zoek zijn naar een leven in stilte en aandacht: deze diverse combinaties van jonge en oude bewoners in een woonproject zijn op een of meerdere plaatsen in Nederland te vinden. Zo wonen senioren in Houten onder een dak met tienermoeders en komt er in als het aan Buurtwerk Rotterdam ligt binnenkort in Barendrecht een project voor intergenerationeel wonen van ouderen en jongeren met een verstandelijke beperking die in een begeleidwonenproject zitten.

Binnenhalen in plaats van buitensluiten

Directeur Gea Sijpkens van Humanitas Deventer gelooft sterk in diversiteit en in inclusie: niet buitensluiten maar binnenhalen. Per situatie bekijkt zij welke mogelijkheden ze ziet voor samenwonen van oudere en jongere mensen. ‘Ik zoek naar de win-win,’ zegt ze. Daarbij streeft ze steeds meer naar dwarsverbanden met de buurt waar Humanitas staat. Haar verzorgingshuis biedt nu bijvoorbeeld steun aan een jongere die zelfstandig in een nabij gelegen flat woont, maar soms steun nodig heeft. Sijpkens maakte ook een woning vrij voor een vrouw van 36 met een verstandelijke beperking die een betere woonplek zocht. ‘Ze werkt hier nu als gastvrouw en trekt zich op aan de studenten. Wie weet kan ze binnenkort wel zelfstandig gaan wonen in de flat hierachter.’

Verzorgingshuis De Molenhof in Zwolle

‘Soms is het net één grote familie’

**Organisatie
Ontwikkelaar/
Eigenaar
Doel
Aanpak
Sinds**

De Molenhof, verzorgingshuis met 94 appartementen
Habion, woningcorporatie voor huisvesting van ouderen

Nieuw leven voor een verzorgingshuis van vijftig jaar oud
Woonstudenten in verzorgingshuis als Goede Buur
2015

Zonnetje in huis

Marit Wisse, student SPH, en Kattarina Hamer, alleenstaande moeder, wachten me op in de hal van De Molenhof, samen met Eron, de jongste bewoner van het verzorgingshuis, Kattarina's zoontje van bijna een jaar. Alle ouderen die voorbij komen spreken hem liefdevol toe. Eron glundert.

Discussieavond

Marit: 'Ik kreeg een folder in de brievenbus met een uitnodiging om mee te denken over de toekomst van Molenhof. Door de veranderingen in de indicatiestelling was er leegstand in het pand. De wens was om jong en oud door elkaar te laten wonen. Het leek mij een mooie kans en ik ben naar de discussieavond gegaan. De meeste mensen vonden het een goed idee om hier studenten te laten wonen, en veel studenten hadden daar belangstelling voor.' Dat maakt De Molenhof geen studentenhuus, benadrukt ze. Het blijft primair een huis voor ouderen. 'We wonen hier nu met zes studenten, nog op proef, op een totaal van 94 woningen in dit gebouw en 44 aanleunwoningen.'

De bedoeling was dat jong op oud een stimulerend effect zou hebben, vult Kattarina aan. Zij woonde de laatste maanden van haar zwangerschap bij haar moeder in een aanleunwoning en werkte er als vrijwilliger. Zo hoorde ze van de plannen om jongeren in het pand te huisvesten. Net als Marit heeft ze in september 2015 een eigen woning gekregen. 'De bewoners kenden me al en hebben erg meegeleefd met de zwangerschap en de bevalling.'

Hand- en spandiensten

De studenten die in De Molenhof wonen, betalen enkel een gebruiksvergoeding voor hun kamer. Als tegenprestatie voor die lage woonkosten verrichten ze hand- en spandiensten voor de andere bewoners, zoals goede burens dat voor elkaar doen. 'We lopen even bij iemand binnen, kijken wat er nodig is, gaan soms met iemand wandelen. Ik doe wel eens boodschappen voor iemand als dat nodig is,' zegt Marit. De studenten organiseren ook sociale activiteiten, zoals kaartavondjes en een vaste zondagmiddagborrel voor alle bewoners die zin hebben. Kattarina drinkt elke dinsdagochtend koffie met de bewoners van de belendende aanleunwoningen.

'Soms is het net een grote familie. Bewoners komen soms met een rollator vol speeltjes aanzetten. Ik vind het heel mooi, jong en zo oud zo bij elkaar. Allemaal opa's en oma's voor Eron. Ik heb als moeder al veel tips gekregen.'

Woonzorgcoöperatie

Het verzorgingshuis wordt aan het einde van het jaar verbouwd. Dan veranderen de kamers in zelfstandige woningen, nog altijd voor het merendeel voor ouderen. Als de verbouwing is afgerond komt het beheer volgens plan in handen van een woonzorgcoöperatie van bewoners en actieve buurtbewoners. Een werkgroep van vrijwilligers, mensen van de bewonerscommissie van de aanleunwoningen en straks ook een vertegenwoordiger van de studenten, denkt na over de toekomstige bewoning en activiteiten. 'De onderlinge betrokkenheid moet blijven,' zegt Marit. Als het pand verbouwd is, zou het ook aantrekkelijk kunnen zijn als onderdak voor ondernemers die bijdragen aan gezellig en veilig wonen voor ouderen, denkt Kattarina. 'Er komt een grote tuin en daarin heeft de basisschool aan de overkant ook interesse: daar kun je een "doetuin" van maken.'

Selectie?

Alle studenten hebben met Habion een gesprek gehad over hun motivatie om in het verzorgingshuis te gaan wonen, zegt Marit. 'We praten nog regelmatig over hoe het gaat. Aan die gesprekken doen ook bewoners mee. Straks krijgen die ook inspraak bij de selectie.' Kattarina: 'Kandidaten moeten wel wat hebben met oudere mensen. En zich realiseren dat je hier al jong met de dood in aanraking komt.'

Wisselwerking

Kattarina: 'We zijn hier niet alleen om ouderen actiever te krijgen, zij laten ons op hun beurt veel dingen zien. Er is echt een wisselwerking. Kinderen van bewoners vertellen me dat de sfeer in huis veel levendiger is sinds wij hier wonen. Ouderen vinden het fijn dat we in het weekend wat organiseren, er is meer leven in de brouwerij en dat vinden ze leuk. Ze komen nu op zondag makkelijker naar beneden om mee te borrelen en de gespreksonderwerpen zijn anders.' Marit: 'Ik denk dat hun *mindset* veranderd is.'

Marit Wisse, De Molenhof

'Je woont in een pand met kwetsbare mensen'

Marit Wisse is derdejaars student sociaalpedagogische hulpverlening. Ze woont sinds september 2015 in De Molenhof in Zwolle.

'Het is leuk om hier te wonen. Die lol zit denk ik in kleine dingen, zoals even thee drinken bij een van je burens. Het is ook gezellig thuiskomen, je maakt even een praatje met iemand die je tegenkomt. De bewoners waarderen onze inbreng en zijn vaak dankbaar. Dat geeft veel voldoening.'

Wennen

'Dat je in een verzorgingshuis woont, merk je natuurlijk wel. De gangen waaraan we wonen zijn niet zo gezellig ingericht. Er hangt een bepaalde sfeer; dat voel ik vooral als ik 's avonds thuiskom. En er overlijden mensen. Dat hoort erbij, maar is ook bijzonder. Je bouwt een band op en moet er tegen kunnen als die bewoner dan overlijdt. Je woont in een pand met kwetsbare mensen. Je kunt hier niet luidruchtig met een groep vrienden komen binnenvallen. Dat vinden veel bewoners bedreigend. Mijn vrienden moesten ook wennen aan mijn woonplek, bijvoorbeeld als ze bewoners tegenkwamen. 'Alsof ik bij mijn oma op bezoek ga.'

Eindigheid van het leven

'Hier wonen confronteert je met de eindigheid van het leven en dat stimuleert tot genieten van wat er is.

De bewoners wijzen je bijvoorbeeld op alles wat groeit en bloeit. Die bewustwording is tof. Het helpt me ook dingen te relativeren, als ik me bijvoorbeeld druk maak over mijn studie. Je ziet dat er ook andere zaken belangrijk zijn. Zoals ik het nu zie, wil ik hier wel blijven wonen tot ik klaar ben met mijn studie. De ouderen wonen hier tot hun dood, wij een paar jaar.'

Ankie Wilbrink (76 jaar) woont nu drieënhalve jaar in De Molenhof. Ze vindt het 'gewoon gezellig,' met de studenten in het pand:

'Net als 't echte even. Leuk. Zoals je vroeger bij je familie in het dorp woonde.'

Een zekere selectie hoort erbij

Selectie van jongeren die onder een dak met ouderen gaan wonen, is overal wel op een of andere wijze geregeld. De jongere moet niet alleen maar op zoek zijn naar een goedkope, ruime kamer, maar minstens 'iets' hebben met ouderen. Anders is het samenwonen gedoemd op niets uit te lopen. Dat vinden vrijwel alle geïnterviewden. De een checkt dat tijdens een rondleiding in het verzorgingshuis en laat de cliëntenraad zijn mening geven, de ander organiseert een informatiebijeenkomst en bespreekt een motivatiebrief met de cliëntenraad. Weer en ander matcht oudere en jongere aan de hand van hun profielen en een kennismakingsgesprek. Ook deelname aan een werkgroep kan bij de procedure horen.

Discussie

Dat betekent niet dat er eenduidige wensen zijn ten aanzien van de jongeren. Directeur Gea Sijpkens van Humanitas kiest bijvoorbeeld niet voor huisvesting van studenten met een zorgopleiding, omdat die wellicht niet meer onbevangen met de ouderen omgaan. Dat terwijl Joost Maas van Habion geen bezwaar ziet zolang de jongeren uit eigen oprechte interesse komen. Een vóórwaarde voor toelating mag zo'n zorgopleiding zeker niet zijn, want **de jongeren mogen nooit als goedkope zorghulp worden ingezet.**

Een terugkerende 'eis' is wel dat de jongeren bereid moeten zijn 'iets' bij te dragen aan hun woonomgeving. Ze moeten een Goede Buur willen zijn en willen investeren in het leefklimaat. In de woorden van Corine Brekveld van Socius Wonen: 'Wij zoeken jongeren die maatschappelijk betrokken zijn en net even dat stapje extra willen zetten.' Méér eisen zijn niet bevorderlijk voor het welslagen van het samenwonen, vinden de meesten. De nadruk ligt op spontaniteit. Afdwingen van betrokkenheid levert niets positiefs op. Het is eerder zaak een omgeving te scheppen die het mogelijk maakt het samenwonen leuk te vinden.

In gesprek blijven

De jongeren die ervaring hebben met wonen in een verzorgingshuis, benadrukken dat je er tegen moet kunnen dat mensen in je omgeving sterven. Dat kan bij de selectie een aandachtspunt zijn. Begeleiding voor jongeren die tegen lastige punten aanlopen, is nergens geregeld. Wel onderstrepen alle partijen dat met elkaar in gesprek blijven erg belangrijk is. Zo hebben alle studenten die in De Molenhof wonen regelmatig gesprekken over hoe het gaat, ook met bewoners erbij. Als daar de verbouwing een feit is krijgen die inspraak bij de selectie. Uit alle ervaringen blijkt dat de oudere bewoners in ieder geval betrokken moeten worden bij de selectie van hun jonge huisgenoten.

Meergeneratieproject Eikpunt

‘Ze horen er allemaal even hard bij’

Wat Eigenaar

Eikpunt, project voor intergenerationeel wonen
Woningcorporatie Talis.
Het vruchtgebruik van de 40 huurwoningen ligt bij de
WBVG, wonen in zelfbeheer. Er zijn ook 9 koopwoningen.

Organisatie Waar Doel Vorm Sinds

Bewonersvereniging als zelfsturende organisatie
Lent, Nijmegen-Noord
In aandacht samenwonen van jong tot oud
Nieuwbouwproject met 56 woningen voor alle leeftijden
2015

Wat vooraf ging

In 2004 ontstond in een Nijmeegse meditatiegroep het plan voor een groepswoonproject voor jong en oud. Stilte, meditatie en gemeenschapsvorming moesten de gemeenschappelijke noemer worden. Steeds meer mensen bleken enthousiast over de woonideeën. In overleg besloten de initiatiefnemers toe te werken naar een wijkje met zelfstandige wooneenheden, over de generaties verdeeld in een verhouding van 21 woningen voor mensen van 20 tot 42 jaar, 21 voor mensen tussen 43 en 63 jaar, en 15 voor mensen boven 63 jaar. De groep benaderde woningcorporatie Talis, die oordeelde dat het project goed in het uitbreidingsplan voor Lent paste. Talis en woongemeenschap Eikpunt werkten nauw samen bij het ontwikkelen van het project, maar Eikpunt kreeg veel vrijheid wat betreft het beheer van de woningen en het buitengebied. Eikpunt schakelde bureau Bouwen met Mensen in voor advies over bijvoorbeeld subsidiemogelijkheden en gemeenschapsvorming. In 2008 begon het ontwikkel- en ontwerpproces. Najaar 2015 konden de eerste bewoners verhuizen naar de woningen, die volgens antroposofische principes zijn ontworpen.

Rondom de eikenboom

Bewoners Yvonne Harms (55) en Marten Gruppen (32) ontvangen me gastvrij en leiden me rond over het terrein. Yvonne woont in een drieluikappartement,

Marten in een woongroep met jongeren die hij van zijn meditatiegroep kent. Vanuit hun ramen kijken ze uit op de gezinswoningen die in een halve cirkel achter de centraal gelegen eikenboom liggen. Deze huurwoningen zijn gefinancierd door Talis, net als de erachter gelegen meditatiekamer in aanbouw. Het leven in Eikpunt rust op vier pijlers, vertellen ze. Dat zijn: gemeenschapsvorming en samen dingen (willen) delen, streven naar een balans tussen de verschillende generaties, duurzaamheid en ecologisch verantwoord leven - tussen de huizen liggen her en der stukjes (moes)tuin - en stilte en bezinning als centrale waarden. *‘De deelnemers willen geen “starre gemeenschap”, geen dogma’s’,* zegt Yvonne. ‘We vragen wel een zekere betrokkenheid en inzet.’ Bewoners moeten wel bereid zijn op hun eigen houding en gedrag te reflecteren, voegt Marten daaraan toe.

Ronde tent

Vanuit haar woonkeuken heeft Yvonne zicht op de koopwoningen die onderdeel zijn van Eikpunt. Ze zijn opgenomen om het project financieel haalbaar te maken. De kopers konden hun eigen huis ontwerpen. Eén woning heeft de vorm van een yurt, de ronde tent waarin de nomaden in Mongolië wonen. De kopers nemen net als de huurders actief deel aan de gemeenschap en dienen de vier pijlers te onderschrijven. Daarbij kan de eis om

de leeftijdsbalans overeind te houden nog wel eens gaan wringen, want er zijn relatief veel ouderen geïnteresseerd in de koopwoningen. De verhouding mannen/vrouwen kan om vergelijkbare reden een knelpunt gaan vormen. Die is nu zo’n 40/60, maar er hebben meer alleenwonende vrouwen dan mannen interesse in wonen in Eikpunt.

Werkgroep Welbevinden

Alle bewoners zijn lid van de bewonersvereniging en maken deel uit van een of meer werkgroepen die er zijn om Eikpunt tot ontwikkeling te brengen. Die houden zich bijvoorbeeld bezig met het beheer, met stilte en bezinning, de groenvoorziening, mobiliteit en de bouw van het stiltecentrum. Eén werkgroep regelt de afwerking van de huizen, want in verband met betaalbaarheid van de bouw zijn de woningen casco opgeleverd. De bewoners helpen elkaar nu om de huizen te leemstuccen en op andere manieren af te werken. Nog een werkgroep houdt zich bezig met het verhuur van de gemeenschappelijke ruimtes, waarvan de kosten voor een deel worden voldaan uit de huur die iedereen hier maandelijks voor betaalt. Mensen die er activiteiten willen organiseren, betalen daarvoor apart huur. Het visiestuk dat de werkgroep Welbevinden heeft geschreven, wordt binnenkort in de vereniging besproken, vertelt Marten, lid van de werkgroep. ‘We willen inclusief

zijn en niemand buitensluiten. Maar in het begin willen we wel graag dat mensen voor zichzelf kunnen zorgen en iets kunnen betekenen in de opbouw van het project. Naar mantelzorg is nog weinig vraag. Als het nodig is helpen mensen elkaar spontaan, bijvoorbeeld door boodschappen te doen voor iemand die ziek is. We gaan nog met elkaar in gesprek over hoe we dat verder gaan invullen.’

Woonruimtetoedeling

Regelmatig organiseert Eikpunt een informatiebijeenkomst. Mensen die er zouden willen wonen, worden eerst aspirant-lid. Ze betalen een bescheiden lidmaatschapsbedrag en gaan deelnemen aan een werkgroep. Na een ongeveer een half jaar wordt een lid een aspirant-bewoner. Bewoner worden ze door het leggen van een steen bij de eik en het vertellen van hun persoonlijke verhaal. Yvonne: ‘Daar liggen dus mooie verhalen, want mensen hebben de steen speciaal uitgezocht.’ Bij de toedeling van vrijkomende woonruimte is de leeftijdsbalans een belangrijk aandachtspunt, zegt Marten. ‘Dat kan ingewikkeld zijn: iemand alleen gaat niet in een gezinswoning wonen. Andersom wil een gezin geen drieluikappartement.’ Van de huidige bewoners is de oudste 84 en de jongste net een paar maanden. De jongste volwassene is twintig jaar. Marten: ‘Het gaat goed samen.’ Yvonne: *‘Ze horen er allemaal even hard bij.’*

Yvonne Harmsen, bewoonster Eikpunt

'Ik hoef dingen niet voor mezelf te hebben'

Yvonne Harmsen (55 jaar) komt oorspronkelijk uit de regio Nijmegen, maar woonde jarenlang in Amsterdam. Toen ze over de plannen voor Eikpunt las, wist ze: daar wil ik wonen. Drie jaar geleden werd ze lid van de bewonersvereniging. Sinds dit voorjaar woont ze in Eikpunt.

'De uitgangspunten in Eikpunt passen bij me. Stilte is voor mij belangrijk. Daar hoort voor mij ook zelfbewustzijn bij. Als je met veel mensen woont, kan er van alles gebeuren. Dan is het belangrijk dat je wilt kijken naar de betekenis van wat er gebeurt voor jezelf.'

Verantwoordelijk voor mijn eigen leven

Dat ze een aandoening heeft die haar steeds minder mobiel zal maken, heeft bij Yvonne's keuze voor Eikpunt geen rol gespeeld. 'Ik was tien jaar geleden al bezig met wonen in zo'n gemeenschap. Ik wilde absoluut met meer mensen wonen en spullen delen. Ik hoef dingen niet voor mezelf te hebben. Ik sta ook achter het ecologische principe hier. Verder voel ik me verantwoordelijk voor mijn eigen leven en ziekteproces. Ik ga er niet vanuit dat mensen mij structureel helpen.'

'Het is mooi kloppend hoe we proberen alle aspecten in evenwicht te houden,' vindt ze. 'We zijn aan het zoeken. We zijn een gemeenschap aan het vormen, maar hoe doe je dat, waar ligt de grens van de privacy? Iedereen heeft binnenshuis ook nog zoveel te doen. Een buurvrouw zei pas tegen me: toen ik hier nog niet woonde, ging ik vaker bij iemand op bezoek dan nu.'

Marten Gruppen (32) maakt al jaren deel uit van een meditatiegroep van jongeren en woont een aantal maanden in Eikpunt, in een woongroep met zes jongeren. Ze hebben een eigen studio en delen de keuken en woonkamer.

'Stilte, bezinning en gemeenschapszin als pijlers, dat sprak me aan. **Het overleven van de mensheid staat of valt ermee dat je het goed kunt vinden met je medemens.** Er ontstaan hier mooie dingen, zonder regels. Laatst ben ik met mijn gitaar bij het kampvuur gaan zitten. Daar komen mensen dan op af.'

De Winst

Bij de projecten die in deze publicatie worden beschreven, blijkt dat het samenwonen van jongeren en ouderen voor beide partijen winst kan opleveren. Het contact met jongeren, hoe vluchtig soms ook, maakt de oudere bewoners die het zoeken actiever, levendiger en vrolijker. Het brengt reuring in hun leven en leven in de brouwerij. Zo zegt meneer Nagel van 91 uit Utrecht dat hij zich jonger is gaan voelen. De aanwezigheid van jongeren doet een andere bewoner denken aan het leven zoals het vroeger in het dorp was. Bij SOLink zien ze bij sommige ouderen het 'zorggevoel' weer ontwaken, waardoor ze in beweging komen en – bijvoorbeeld – weer zelf gaan koken. Een student-onderzoeker bij Humanitas Deventer concludeert dat het welbevinden van de ouderen in dit verzorgingshuis die contact hadden met jongeren significant beter was dan dat van de ouderen zonder contact.

Relativeren

De jongeren melden op hun beurt dat ze door in een verzorgingshuis te wonen leren relativeren, hun energie beter leren verdelen en dat ze er in zijn algemeenheid levenslessen van opsteken. 'Hier wonen confronteert je met de eindigheid van het leven en stimuleert tot genieten van wat er is,' zegt Marit Wisse van de Molenhof. Corine Brekveld vervult met deze manier van wonen haar behoefte aan de opa en oma die ze nooit heeft gekend.

Opvoedtips

Ook praktisch levert het mixen van de generaties het nodige op: op de ene plaats verzorgen de inwonende jongeren de broodmaaltijd, elders organiseren ze een zondagmiddagborrel. Ze doen boodschappen voor hun oudere buur en wieden het onkruid in de tuin van hun 'huisbaas'. Of ze nemen hen mee op stap naar volkstuinten. Deze praktische uitwisseling is vaak wederzijds. In Houten, waar vier oudere echtparen in een gebouw wonen met tienermoeders, krijgen de meiden niet alleen opvoedtips van ervaren opvoeders, maar helpen de ouderen hen ook door op hun kind te passen. Kattarina Hamer, die met haar peuter in verzorgingshuis De Molenhof woont, ziet dat haar zoontje veel plezier beleeft aan de aandacht die hij van alle opa's en oma's in de buurt krijgt.

Meerwaarde

Het mes snijdt dus vaak aan twee kanten. Jongeren kunnen ouderen door hun aanwezigheid stimuleren om in beweging te komen. Andersom leert de aanwezigheid van de ouderen hen duurzame levenslessen. Beide partijen raken minder bevooroordeeld over de andere generatie. Trajectbegeleider Mitch Neef verwoordt het zo: 'Jongeren gaan beseffen dat ze ook ooit oud worden en dat ouderen niet saai zijn. En ouderen zien jongeren niet enkel meer als lastpakken en lawaaimakers. Met een natuurlijke sturing kan contact tussen deze generaties meerwaarde bieden.'

Verzorgingshuis Tuindorp Oost mixt jong en oud 'Net even dat stapje extra zetten'

Wat Eigenaar Organisatie Doel Vorm

Verzorgingshuis Tuindorp Oost
Zorgorganisatie Careyn
Careyn en Socius Wonen
Leegstand tegengaan door huisvesting van jongeren
Socius Wonen huurt tot de sloop leegstaande appartementen voor starters
Verzorgingshuis Tuindorp Oost in Utrecht.
2016

Waar Sinds

Ontstaan

Het pand waar verzorgingshuis Tuindorp Oost is gevestigd, is bijna een halve eeuw oud. Plannen om het te vervangen door nieuwbouw bestaan al jaren, vertelt bewoner Arie Nagel (91 jaar). In afwachting daarvan en door de veranderde indicatiestelling kwamen steeds meer appartementen leeg te staan. Ruime woningen zijn het, want het gebouw is oorspronkelijk niet als verzorgingshuis gebouwd. Eigenaar Careyn benaderde Socius Wonen om te kijken of de leegstaande appartementen voor jongerenhuisvesting te gebruiken zouden zijn. Socius Wonen huurt nu de appartementen en verhuurt ze aan starters op de woningmarkt, jongeren van 22 tot 35 jaar oud. De eerste jonge bewoners trokken er in april 2016 in. Inmiddels is de verdeling jongeren en ouderen ongeveer fifty-fifty. De kandidaten die Socius Wonen huisvest worden geacht actieve betrokkenheid te tonen bij hun woonomgeving. Ze beheren zelf de woonsituatie. Socius Wonen huisvestte eerder jongeren in een verzorgingshuis in het Utrechtse Tolsteeg. Daar bezetten ze inmiddels een hele vleugel van het verzorgingshuis. In Tuindorp Oost moeten de jonge bewoners als de nieuwbouw klaar is op zoek naar een andere woning.

Taken

Corine Brekvelde is een van de jongeren die een appartement heeft gevonden in Tuindorp Oost. Samen met haar vriend bewoont ze een driekamerappartement. Ze betaalt er een normale huurprijs voor. Voor Socius Wonen doet ze – betaald – de huuradministratie. Ze verzorgt ook de communicatie met Careyn en tussen de bewoners onderling. 'Alle nieuwe huurders krijgen met mij te maken.'

Naast Corine zijn er twee andere jongere bewoners met extra taken. Een pandbeheerder zorgt dat alles netjes blijft en let op de sociale samenhang. Een pr-medewerker zet activiteiten op waar jong en oud bij betrokken zijn. Corine: 'Pas nog heeft ze een excursie naar de volkstuinen achter het gebouw georganiseerd. De jongeren brachten de ouderen erheen. Ze zet ook een Weggeefwinkel op waar iedereen spullen kan brengen.'

Dan is er nog iemand van buiten voor het technisch beheer van de appartementen van de jongeren en kleine mankementen aanpakt.

Motivatiefbrief

Aan het besluit om de leegstaande appartementen aan jongeren te verhuren, zijn veel vergaderingen met Careyn en de cliëntenraad voorafgegaan, vertelt Corine. Belangstellenden doorlopen een selectieprocedure voordat ze een appartement krijgen toegewezen. Kandidaten op de wachtlijst krijgen eerst een uitnodiging voor een informatieavond. Daarop moeten ze ook echt verschijnen, vertelt Corine. 'Wij vinden het heel belangrijk om de mensen te zien.'

Gegadigden sturen verder een motivatiebrief, die met de cliëntenraad besproken wordt. 'Wij zoeken jongeren die maatschappelijk betrokken zijn en net even dat stapje extra willen zetten. Wij noemen dat een Goede Buur zijn.'

Verplicht is er niks en spontaniteit staat voorop. Contact forceren levert niets op, zeggen Corine en Arie Nagel. **'Je merkt het als ze liever niet komen. Dan zeg ik dat ook: als je geen zin hebt, kom je toch niet! Ook prima.'** Corine: 'We verwachten wel iets, maar we zitten mensen niet achter hun broek.'

Wederzijds contact

Er is best veel contact tussen de jongeren en de ouderen, zegt Corine, 'maar ik merk wel dat het steeds dezelfde zijn.' Niet alleen de jongeren, ook de ouderen moeten het willen. Dat doen ze lang niet allemaal, merkt Nagel. 'Dat valt mij een beetje tegen. De oudere bewoners zeggen soms tegen me: wat maak je je druk. Maar ik vind het prettig om met zo'n jongere te praten.'

Corine: 'In mei hebben we een ontmoetingsfeestje georganiseerd, als dank dat we hier mogen wonen.' 'Dat was héél gezellig', zegt Arie. 'Corine heeft me 's avonds uitgenodigd om te blijven eten. We hebben wel tot half 12 's avonds met vijftien man buiten gezeten.'

Over het experiment met samen wonen van jong en oud in Tuindorp-Oost is een documentaire in de maak, die in het najaar van 2017 op de tv wordt uitgezonden:

<https://eenvandejongens.nl/projecten/een-nieuwe-morgen/>

Arie Nagel (91), bewoner Tuindorp Oost

‘Ik ben me er jonger door gaan voelen’

Arie Nagel woont al twaalf jaar in verzorgingshuis Tuindorp Oost. Alleen, sinds zijn vrouw twee jaar geleden is overleden. Hij is nog erg vitaal, al mankeert hij genoeg, zoals hij zelf zegt.

‘Ik fiets soms nog 30 km op een dag op mijn e-bike. Als ik thuiskom, moet ik moe zijn. Maar ik vind het geweldig, die jongeren in het pand. Als ik ’s avonds in de hal zit, komen ze langs. Ze groeten me allemaal. Soms maak je even een praatje. Of ze vragen of ze iets voor je mee moeten brengen uit de winkel, dat is leuk. Al ga ik net zo lief zelf, omdat je dan in beweging blijft. Ik heb laatst ook een jongere op de koffie gehad, die ging pas om half 11 weg. Toen ik jarig was kwam er een jongedame aanwippen om te feliciteren, dat vind ik heerlijk. Ik ben er echt op vooruit gegaan. Het is net of ik mezelf jonger ben gaan voelen.’

Corine Brekveld: ‘Het gaat zo natuurlijk’

Corine Brekveld doet voor Socius Wonen het beheer voor Tolsteeg en in verzorgingshuis Tuindorp Oost, waar ze ook woont. Ze is ook museumdocent.

‘Ik woon hier op de negende verdieping, met een prachtig uitzicht, op mijn gang met merendeels jongeren, maar ook twee ouderen, een dame en een heer. Die heer heeft een zeldzame vorm van dementie. Hij zegt voornamelijk ja en hallo. Hij herkent me wel en weet waar ik woon.

‘s Avonds dwaalt hij wel eens door de gang. Hij belt dan bij allerlei deuren aan. Voor ons is dat niet zo erg, wij brengen hem dan even terug naar zijn huis, maar voor die oudere dame is dat wel lastig. Voor haar is het daarom fijn dat er jongeren bij zijn gekomen.’

‘Mij bevalt het wonen hier heel goed. *Ik vind het gezellig, ik heb nooit echt een opa en oma gehad.* Ik vond het in het begin wel spannend. Hoe moet je met ze omgaan? Moet je voorzichtig zijn of kun je alles zeggen? Maar het gaat zo natuurlijk. Je komt altijd wel mensen tegen die je gedag zegt en met wie je een praatje maakt.’

Gewoon doen!

Onvermijdelijk krijgen mensen die projecten opzetten om jong en oud te laten samenwonen met hobbels en knelpunten te maken. Beperkende regels en taakstellingen, schotten tussen zorg- en welzijnsorganisaties, financiële en juridische belemmeringen: ze kunnen taaie weestand opleveren. Hoe breek je bijvoorbeeld belemmerende regels open bij corporaties? SOLink heeft behalve met de moeizame medewerking van corporaties en banken ook last van het gebrek aan samenwerking van sociale wijkteams. De zorgverleners vrezen klanten kwijt te raken aan de studenten die bij de ouderen een kamer willen huren. Verder kan de taakverdeling tussen samenwerkingspartners meer zijn ingegeven door regels vanuit de (lokale) overheid - over prestatievelden en aparte afrekening per organisatie - dan door daadwerkelijke projecteisen.

Soms moeilijk matchen

Natuurlijk is ook geld soms een flinke barrière om plannen uit te voeren. SOLink werkt bijvoorbeeld zonder één betaalde kracht. Dat maakt uitbreiden lastig. Tot aan de match komt er geen geld binnen. Daarna betalen de student en de oudere beiden een maandelijkse bijdrage, zolang de student bij de oudere woont. Een mislukte match is een financiële strop, aldus Van der Graaf. Een praktische hobbel kan bestaan uit een passende verdeling van de woonruimte tussen jong en oud. Vooral bij Eikpunt dreigt dat knelpunt. De leeftijdsbalans en de woonruimteverdeling zijn belangrijke aandachtspunten, zegt Marten Gruppen. ‘Dat kan ingewikkeld zijn: iemand alleen gaat niet in een gezinswoning wonen. Andersom wil een gezin geen driekamerappartement. En er zijn meer oudere dan jongere bewoners geïnteresseerd in wonen in Eikpunt.’

Aanbevelingen en tips!

‘Jong oud laten samenwonen is gewoon leuk, dus laat je vooral niet weerhouden en ga een de slag!’ Zo verwoordt Gea Sijpkens van Humanitas haar belangrijkste tip. Samen met de andere geïnterviewden gaf ze **aanbevelingen en tips** om succesvol intergenerationele woonprojecten op te zetten:

- Ga uit van een inhoudelijke motivatie
- Onderbouw je plannen met een helder verhaal en maak de bedoeling voelbaar
- Speel in op lokale wensen en zorg voor maatwerk
- Zie de betrokken jongeren of ouderen niet als verlengstuk van de zorg, maar beschouw ze als Goede Buren
- Leg dwarsverbanden met de directe omgeving in de omringende woonwijk
- Zorg dat je de buurt meekrijgt
- Organiseer en controleer niet teveel zelf, maar ga tijdig op je handen zitten en laat los
- Blijf in dialoog met alle betrokken partijen
- Heb vertrouwen in de jonge bewoners, spreek ze regelmatig
- Gebruik de ervaringen die elders zijn opgedaan, bijvoorbeeld met een huurcontract ‘om niet’ en een VOG (Verklaring omtrent gedrag)
- **Geef de kennis die je hebt over intergenerationeel wonen aan elkaar door**

Meer informatie

- www.leydenacademy.nl
- www.kcwz.nl
- http://kcwz.nl/thema/wonen_zorg/generaties_verbinden_inspiratie_vinden_14_voorbeeldprojecten
- www.kenniscentrumwonenzorg.nl/thema/woonvariates/meergeneratie-woongroep-van-baby-tot-behoorlijk-oud
- www.generatielab.eu
- www.deventerrtv.nl/televisie/programmas/24245657/thuis-bij-humanitas/23641813/thuis-bij-humanitas-cecilia-en-mark-woensdag-6-april

Colofon

Deze publicatie is een uitgave van het Aedes-Actiz Kenniscentrum Wonen-Zorg, Leyden Academy on Vitality and Ageing en Vereniging Het Zonnehuis.

Tekst: Veronique Huijbregts i.s.m. Yvonne Witter

Vormgeving: Geranda Roeters

Foto's: Humanitas Deventer, Bernard Smits en Marten Gruppen, Eikpunt (cover), Veronique Huijbregts en Pressfoto via Freepik.com

Illustraties: Dooder en alekksall, via Freepik.com

Met dank aan:

Marieke van der Waal, Niels Bartels, Daniëlle Swart van de Leyden Academy on Vitality and Ageing, Daniëlle Harkes, Aedes-Actiz Kenniscentrum Wonen-Zorg
Deelnemers aan expertmeeting 29 juni 2016

Utrecht, september 2016

Aedes-Actiz * Kenniscentrum Wonen-Zorg

